

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Факультет міжнародних відносин
Кафедра міжнародної інформації

Є. Б. Тихомирова

ПОЛІТОЛОГІЯ

*Методичні рекомендації для студентів
галузі знань 0302 «Міжнародні відносини»*

ЛУЦЬК – 2012

УДК 321 (072)
ББК 66.0я 73-9
Т 46

*Рекомендовано до друку вченою радою
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 1 від 12 вересня 2012 р.)*

Рецензент: Митко А.М. – кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародної інформації, СНУ ім. Лесі Українки

Тихомирова Є. Б.

Політологія : метод. реком. для студ. галузі знань 0302 «Міжнародні відносини» / Є. Б. Тихомирова. – Луцьк : СНУ ім. Лесі Українки, 2012. – 20 с.

Видання містить тематику лекційного курсу, завдання до семінарських занять та індивідуальної роботи студентів, тематику рефератів та індивідуальних науково-дослідних робіт, список рекомендованих джерел.

Для студентів напрямів підготовки “Міжнародні економічні відносини”, “Міжнародна інформація”, “Міжнародні відносини”, “Країнознавство”.

УДК 321 (072)
ББК 66.0я 73-9

© Тихомирова Є.Б.
© Східноєвропейський національний
університет імені Лесі Українки, 2012

ЗМІСТ

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА	4
СТРУКТУРА КУРСУ	4
ВИМОГИ ДО ЗНАТЬ ТА ВМІНЬ СТУДЕНТІВ	5
ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЗМІСТОВНИХ МОДУЛІВ	6
Змістовий модуль I. Теоретико-методологічні засади політології.....	6
Змістовий модуль II. Політичний процес и функціонування політичних систем	8
ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ «ПОЛІТОЛОГІЯ»	10
ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ	11
Семінар 1. Предмет політології. Зародження науки про політику та основні етапи її розвитку.....	11
Семінар 2. Політична влада і політична система.....	11
Семінар 3. Держава як основний інститут політичної системи	11
Семінар 4. Політичний процес. Політична поведінка. Політичні режими.	12
Семінар 5. Політичні партії та громадські рухи.....	12
Семінар 6. Особа в політиці, лідерство, еліти. Політична свідомість і політична культура	13
ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	13
Тематика рефератів	14
ІНДИВІДУАЛЬНА РОБОТА СТУДЕНТІВ – ПОЛІТОЛОГІЧНИЙ ПРАКТИКУМ	14
Тематика практичних завдань	15
МЕТОДИ НАВЧАННЯ	15
МЕТОДИ КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ	15
Питання до модульного і підсумкового контролю.....	15
Розподіл балів, що присвоюються студентам	17
Шкала оцінювання	17
МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	18
ІНТЕРНЕТ ДЖЕРЕЛА	19

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Політична наука в Україні – молода суспільствознавча дисципліна. Вона отримала законний статус на початку 90-х років ХХ століття. З цього часу і викладається в українських вузах навчальна дисципліна – політологія. По-іншому справи обстоять на Заході, де політична наука вже давно міцно стала визнаною університетською дисципліною (наприклад, у США вона викладається у вищій школі вже понад сотню років).

Сьогодні в Україні політологія вже досить упевнено ввійшла в систему базових суспільних дисциплін, опубліковані підручники, навчальні посібники і курси лекцій. Здається, що попит на політологію всерйоз і надовго.

Головним завданням даного курсу лекцій є знайомство студентів-міжнародників з основними проблемами політичної теорії, пов'язаними з визначенням її об'єкта і предмета, методами аналізу, загальними поняттями «політика», «влада», «політична система», «політичний процес» тощо, які утворюють основні категоріальні ряди і понятійний апарат для політології загалом. Автор обмежує мету і предмет пропонованого лекційного курсу теоретичним введенням до політичної науки, враховуючи, що окремо студенти-міжнародники вивчають теорію держави і права, історію політичних вчень, теорію міжнародних відносин і деякі інші навчальні дисципліни, пов'язані з проблематикою політичної науки.

Курс «Політологія» розрахований на студентів факультету міжнародних відносин напрямів підготовки «Міжнародні економічні відносини», «Міжнародні відносини», «Міжнародна інформація», «Країнознавство» і підготовлена на основі узагальнення досвіду викладання політології у вітчизняних та зарубіжних навчальних закладах.

Метою курсу є оволодіння студентами основами сучасної політичної науки і формування вміння використовувати знання про політичні інститути, процеси та явища на практиці.

СТРУКТУРА КУРСУ

Форма навчання	Курс	Семестр	Загальна кількість годин	Кількість кредитів ECTS	Кількість годин				Підсумковий контроль
					Лекції	Семінарські заняття	Індивідуальна робота	Самостійна робота	
денна	1	1	108	3	24	12	27	45	Залік

ВИМОГИ ДО ЗНАНЬ ТА ВМІНЬ СТУДЕНТІВ

У результаті вивчення курсу студенти повинні *знати:*

- категоріальний апарат політології,
- методологічні засади та методи політичної науки;
- об'єкт, предмет і метод політичної науки;
- природу сучасних політичних процесів;
- сутність і різновиди політичних систем та режимів;
- основні світові та вітчизняні політичні школи, концепції і напрямки.

уміти

- виокремлювати теоретичні і прикладні аспекти політологічного знання, раціонального та ірраціонального в політиці;
- критично оцінювати різноманітні теоретичні підходи та школи, що існують в політології;
- практично застосувати теоретичні знання з аналізу політичних процесів та явищ в Україні та інших державах;
- володіти навичками політичної культури, вміти застосувати політичні знання в своїй професійній та громадській діяльності.

Навчальна дисципліна “Політологія” пов’язана з дисциплінами “Соціологія”, “Історія політичних вчень”, “Теорія міжнародних відносин”, “Конфліктологія та теорія переговорів”, “Країнознавство”.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЗМІСТОВНИХ МОДУЛІВ

Змістовий модуль I. Теоретико-методологічні засади політології

Тема 1. Предмет політології. Політика як соціальне явище. Сутність і основні підходи до визначення політики. Аспекти розуміння політики. Політологічні концепції політики. Політика як мистецтво державного управління. Політика як публічний процес. Політика як компроміс і консенсус. Політика як влада.

Вивчення політики. Підходи до вивчення політики (філософська, емпірична та наукова традиція). Рівні концептуального аналізу.

Предмет, структура та парадигми політології. Підходи до визначення предмету політичної науки. Сутність, форми, основні парадигми політології, її місце в системі гуманітарних наук: взаємозв'язок та взаємозалежність. Структура політичної науки. Функції політології.

Методологічні засади політології. Загальні, загальнологічні та емпіричні методи дослідження політичних явищ. Основні категорії політології. Закони та закономірності політичної науки.

Тема 2. Зародження науки про політику та основні етапи її розвитку. Передумови виникнення політології.

Сучасна зарубіжна політична наука. Основні етапи розвитку і напрями сучасної політичної науки. Основні особливості розвитку політичної науки в окремих країнах світу. Створення міжнародної асоціації політичної науки.

Особливості політичної науки України в ХХ-ХХІ ст. Політична наука в Україні як навчальна дисципліна. Проблеми і перспективи української політології.

Тема 3. Політична влада і політична система.

Поняття влади як соціального феномена. Потреба влади в суспільстві, фактор ефективної політичної влади. Основні сфери прояву влади: економічна, соціальна, політична, ідеологічна. Влада як інституціолізована форма. Характеристики політичної влади. М.Вебер про три типи влади. Проблема забезпечення легітимності влади. Принцип розподілу влади та її історичні форми. Концептуальні моделі організації влади у сучасному суспільстві (теорія політичної модернізації, меритократії, світового уряду). Функціонування політичної влади. Проблема ефективності політичної влади.

Поняття "політична система суспільства". Політична система як механізм формування і функціонування влади у суспільстві, чинник стабілізації і розвитку політичного життя. Основні елементи політичної системи, її інституційна, інформаційно-комунікаційна і нормативно-регулятивна підсистеми. Місце і роль у політичній системі держави, політичній партій, ЗМІ, політичних асоціацій і об'єднань, різних політичних суб'єктів та їхні взаємовідносини. Функції політичної системи: визначення цілей, завдань, програми діяльності суспільства, мобілізація ресурсів на досягнення поставлених цілей, інтеграція всіх елементів суспільства.

Типологія політичних систем: тоталітарні, авторитарні, демократичні. Особливості політичної системи України в історичній ретроспективі. Політична система сучасної України.

Тема 4. Держава як основний інститут політичної системи. Походження і сутність держави. Позакласовий, класовий та загальноцивілізаційний підходи до аналізу сутності, походження і призначення держави. Основні ознаки і функції держави. Історичний розвиток української держави. Форми правління та державного устрою.

Форми правління і форми територіального устрою. Основні форми правління: монархія (абсолютна, конституційна, парламентська) і республіка (парламентська, президентська і змішана): їх сутність та специфіка різновидів. Особливості основних форм територіального устрою: унітарна держава, федерація і конфедерація.

Державні інститути та органи. Класифікація органів державної влади. Проблема етатизації та деетатизації суспільного життя. Процеси державотворення в Україні в умовах посткомунізму. Конституція України про основні засади державності.

Парламент і парламентаризм. Структура парламентів. Функції парламентів (правотворча, законодавча, контрольна, установча, забезпечення гласності, легітимації). Повноваження парламентів. Законодавчий процес у парламентах. Статус депутатів. Взаємодія парламенту з іншими органами влади. Парламентаризм в Україні.

Інститут президентства. Сучасні моделі президентства. Повноваження президента. Відмінні ознаки президентської системи влади від парламентської. Система президентських виборів. Взаємовідносини президента з партіями, держапаратом та парламентом. Структура президентської влади в Україні.

Тема 5. Правова, соціальна держава та громадянське суспільство. Правова, соціальна держава: визначення, суть, основні ознаки. Поняття правової держави. Характерні риси правової держави. Теоретичні засади правової держави у творах українських мислителів. Соціальна держава. Співвідношення соціального і правового принципів. Побудова правової, соціальної, демократичної, суверенної держави - стрижень національного відродження України.

Громадянське суспільство. Поняття "громадянське суспільство". Сучасні концепції громадянського суспільства. Громадянське суспільство як сфера самоврядування вільних індивідів та добровільно сформованих громадян. Головні інститути громадянського суспільства. Взаємозв'язок правової держави і громадянського суспільства. Політичні структури громадянського суспільства. Тенденції розвитку громадянського суспільства. Шляхи формування громадянського суспільства, правової, соціальної держави у суверенній Україні.

Змістовий модуль II. Політичний процес и функціонування політичних систем

Тема 6. Політичний процес. Політична поведінка і політична участь. Поняття політичного процесу. Відмінності процесуального трактування миру політики. Підходи до вивчення політичного процесу процеси на макро- і мікрорівнях. Політичні зміни як специфічний тип соціальних змін.

Зміст і структура політичного процесу Конфронтація, компроміс, союз як форми політичної взаємодії. Ресурси, об'єкт, засоби, форми політичного процесу.

Етапи політичного процесу. Е. Хейвуд про чотири стадії, або фази політичного процесу: ініціювання політики; формулювання політики; реалізація політики; оцінка політики. Аналіз політичних процес сучасного суспільства. Типи оцінок ефективності політичного процесу.

Типологія політичних процесів. Критерії класифікації політичних процесів.

Політична поведінка та її типи. Мотивація політичної поведінки. Форми політичної поведінки. Типи політичної особистості й типи політичної поведінки. Політична мобілізація. Фактори впливу на політичну участь. Ріст політичної участі й інституціональні умови. Політична соціалізація, її механізми й етапи.

Тема 7. Політичні режими. Поняття політичного режиму: його сутність та основні компоненти. Основні типи політичних режимів сучасності: тоталітарні, авторитарні, демократичні. Динаміка політичних режимів. Характеристика демократичного режиму. Плюралізм як основа досягнення демократичних цінностей (свободи, рівності, справедливості). Основні риси політичного режиму в Україні на сучасному етапі. Недемократичні політичні режими. Авторитарні або диктаторські режими. Особиста і "класова" диктатура. Зміст понять "диктатура", "тиранія", "деспотія". Тоталітаризм та його ознаки. Конкретно-історичні форми тоталітаризму: сталінізм, фашизм, нацизм. Фактори, що сприяють формуванню тоталітаризму в сучасних умовах. Трансформація політичних режимів у посткомуністичних суспільствах. Стадії посткомуністичних перетворень. Метаморфози посткомуністичної влади.

Поняття демократії та її структура. Природа демократії, її історичний розвиток. Принципи (ознаки) демократії. Основні концепції демократії. Типи демократії: Сучасні концепції: традиційно-ліберальна, плюралістична, соціалістична, інформаційна і інтегральна технократія.

Проблеми політичної участі. Форми демократії: безпосередня і представницька Переваги та недоліки основних форм демократії. Моделі демократичної трансформації у світі. «Хвилі демократизації» за С.Хантінгтоном. Форми переходу до демократії.

Передумови та шляхи демократизації українського суспільства. Чинники стабільності української демократії.

Тема 8. Політичні партії та громадські рухи. Суть політичних партій та їх роль у політичній системі суспільства. Генезис політичних партій і партійних систем. Кваліфікація партій і партійних систем. Політичні партії в Україні.

Вибори та виборчі системи. Поняття виборів та їх місце у формуванні та функціонуванні демократичної держави. Функції виборів. Типи виборчих систем. Технологія виборчої кампанії. Структурно-логічна модель виборчої кампанії. Основні стадії виборчого процесу. Підготовка виборів. Інформаційно-аналітичне супроводження виборчої кампанії.

Соціальні потреби і способи виникнення громадських організацій і рухів. Поняття «громадська організація» і «громадський рух». Види і форми громадських об'єднань. Нові соціальні рухи, які з'явилися у сучасному світі. Громадські організації і рухи в Україні. Місце молодіжного руху в соціально-політичному житті суспільства. Молодіжний рух в Україні.

Тема 9. Особа в політиці, лідерство, еліти Суб'єкти політичного процесу. Типи політичних суб'єктів. «Людина політична».

Лідерство та його специфіка у політичному аспекті. Поняття лідерства. Ідеї лідерства в історії. Об'єктивні і суб'єктивні сторони лідерства. Основні концепції політичного лідерства: теорія рис, ситуаційна теорія конститuentів, психологічна концепція, інтерактивний аналіз. Типи лідерства. Класифікація, функції та тенденції розвитку політичного лідерства. Культ особи. Критерії оцінки популярності та ефективності діяльності політичного лідера в сучасній Україні.

Поняття, типологія та механізм формування політичних еліт. Виникнення понять «еліта» і «політична еліта». Загальні причини існування еліт. Теорія еліт Г.Моски, В.Парето, Р.Міхельса. Типологія еліт. Результативність та інтеграція еліти. Соціальне представництво еліти. Системи рекрутування еліти. Номенклатурна система та її соціальні наслідки. Політична еліта України: особливості формування та етапи еволюції. Політична еліта і правлячий клас. Складнощі та шляхи становлення сучасної еліти в Україні.

Тема 10. Політична свідомість і політична культура. Політична свідомість як відображення політичного життя. Загальна структура політичної свідомості. Політична свідомість суспільства, соціальних груп, особи. Вза'ємозв'язок політичної свідомості з мораллю і правосвідомістю. Негативні наслідки культури особи, командно-адміністративної системи щодо формування політичної свідомості.

Політична ідеологія. Особливості сучасних ідеологій.

Категорія “політична культура суспільства”. Широкий і вузький зміст поняття “політична культура”. Політична культура як частина культури людської цивілізації. Масовий, груповий та індивідуальний аспект політичної культури. Політична культура особи, групи, класу, нації, суспільства.

Механізм формування політичної культури. Необхідність подолання авторитарних і тоталітарних традицій. Потреба у постійному формуванні політичної культури людини й якісному оновленні культури влади.

**ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ «ПОЛІТОЛОГІЯ»**

№	Назва тем	Розподіл годин			
		л	с	і/р	с/р
Змістовий модуль I. Теоретико-методологічні засади політології					
1.	Предмет політології	2	2		5
2.	Зародження науки про політику та основні етапи її розвитку	2			4
3.	Політична влада і політична система.	2	2		5
4.	Держава як основний інститут політичної системи	2	2		4
5.	Правова, соціальна держава та громадянське суспільство	2			4
	Модульний контроль	2			
Змістовий модуль II. Політичний процес і функціонування політичних систем					
6.	Політичний процес. Політична поведінка і політична участь	2	2		5
7.	Політичні режими	2			5
8.	Політичні партії та громадські рухи	2	2		5
9.	Особа в політиці, лідерство, еліти	2	2		4
10.	Політична свідомість і політична культура.	2		7	4
	Модульний контроль	2			
	Всього – 108 годин	24	12	27	45

ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Змістовий модуль I. Теоретико-методологічні засади політології

Семінар 1. Предмет політології. Зародження науки про політику та основні етапи її розвитку

1. Політика як соціальне явище.
2. Предмет, структура та парадигми політології.
3. Структура і функції політології.
4. Методологічні засади політології.
5. Передумови виникнення політології.
6. Етапи розвитку політології як науки.
7. Основні напрями сучасної зарубіжної політичної науки.
8. Особливості політичної науки України в ХХ-ХХІ ст.

Теми рефератів:

- Сучасні уявлення про політику: науковий або побутовий ракурс
- Методи вивчення політики
- Школа американської політології
- Школа британської політології
- Школа французької політології
- Школа германської політології

Семінар 2. Політична влада і політична система

1. Поняття влади як соціального феномена.
2. Поняття «політична система суспільства».
3. Основні елементи політичної системи.
4. Функції політичної системи
5. Типологія політичних систем.
6. Політична система сучасної України.

Теми рефератів:

- М.Вебер про три типи влади
- Концептуальні моделі організації влади у сучасному суспільстві (теорія політичної модернізації, меритократії, світового уряду)
- Особливості політичної системи України в історичній ретроспективі.

Семінар 3. Держава як основний інститут політичної системи

1. Походження і сутність держави.
2. Основні ознаки і функції держави.
3. Форми правління і форми територіального устрою.
4. Основні форми правління: їх сутність та специфіка різновидів.
5. Особливості основних форм територіального устрою: унітарна держава, федерація і конфедерація.

6. Державні інститути та органи. Класифікація органів державної влади.
7. Правова, соціальна держава: визначення, суть, основні ознаки.
8. Поняття «громадянське суспільство». Сучасні концепції громадянського суспільства.

Теми рефератів:

- Тенденції розвитку в Україні громадянського суспільства
- Шляхи формування правової, соціальної держави у суверенній Україні

Змістовий модуль II. Політичний процес и функціонування політичних систем

Семінар 4. Політичний процес. Політична поведінка. Політичні режими.

1. Поняття політичного процесу. Політичні зміни як специфічний тип соціальних змін.
2. Зміст і структура політичного процесу. Форми політичної взаємодії.
3. Етапи політичного процесу.
4. Типологія політичних процесів.
5. Критерії класифікації політичних процесів. Політична поведінка та її типи.
6. Політична соціалізація, її механізми й етапи.
7. Поняття політичного режиму: його сутність та основні компоненти.
8. Основні типи політичних режимів сучасності.

Теми рефератів:

- Е. Хейвуд про чотири стадії, або фази політичного процесу
- Інформаційний чинник сучасної політичної соціалізації
- Специфіка авторитарних та тоталітарних політичних режимів

Семінар 5. Політичні партії та громадські рухи

1. Суть політичних партій та їх роль у політичній системі суспільства.
2. Генезис політичних партій і партійних систем.
3. Кваліфікація партій і партійних систем.
4. Політичні партії в Україні.
5. Вибори та виборчі системи.
6. Поняття «громадська організація» і «громадський рух».
7. Види і форми громадських об'єднань.

Теми рефератів:

- Нові соціальні рухи в сучасному світі
- Громадські організації і рухи в Україні
- Молодіжні рухи в зарубіжних країнах
- Молодіжний рух в Україні

Семінар 6. Особа в політиці, лідерство, еліти. Політична свідомість і політична культура

1. Суб'єкти політичного процесу.
2. Поняття лідерства у сучасній політології.
3. Типи лідерства.
4. Поняття, типологія та механізм формування політичних еліт.
5. Типологія еліт.
6. Політична свідомість суспільства, соціальних груп, особи.
7. Політична ідеологія: сутність та різновиди.
8. Категорія «політична культура суспільства».

Теми рефератів:

- Основні концепції політичного лідерства
- Політична еліта України: особливості формування та етапи еволюції
- Особливості сучасних ідеологій (за вибором студента)
- Механізм формування політичної культури в сучасному українському суспільстві

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№	Назва тем	Розподіл годин за окремими темами курсу	
		Індивідуальні завдання	Самостійна робота
1.	Предмет політології		5
2.	Зародження науки про політику та основні етапи її розвитку		4
3.	Політична влада і політична система	9	5
4.	Держава як основний інститут політичної системи	9	4
5.	Правова, соціальна держава та громадянське суспільство		4
6.	Політичний процес. Політична поведінка і політична участь		5
7.	Політичні режими		5
8.	Політичні партії та громадські рухи	9	5
9.	Особа в політиці, лідерство, еліти		4
10	Політична свідомість і політична культура.		4
	Разом	27	45

Тематика рефератів

1. Сучасні уявлення про політику: науковий або побутовий ракурс
2. Методи вивчення політики
3. Школа американської політології
4. Школа британської політології
5. Школа французької політології
6. Школа германської політології
7. М.Вебер про три типи влади
8. Концептуальні моделі організації влади у сучасному суспільстві (теорія політичної модернізації, меритократії, світового уряду)
9. Особливості політичної системи України в історичній ретроспективі.
10. Тенденції розвитку в Україні громадянського суспільства
11. Шляхи формування правової, соціальної держави у суверенній Україні
12. Е. Хейвуд про чотири стадії, або фази політичного процесу
13. Інформаційний чинник сучасної політичної соціалізації
14. Специфіка авторитарних та тоталітарних політичних режимів
15. Нові соціальні рухи в сучасному світі
16. Громадські організації і рухи в Україні
17. Молодіжні рухи в зарубіжних країнах
18. Молодіжний рух в Україні
19. Основні концепції політичного лідерства
20. Політична еліта України: особливості формування та етапи еволюції
21. Особливості сучасних ідеологій (за вибором студента)
22. Механізм формування політичної культури в сучасному українському суспільстві

ІНДИВІДУАЛЬНА РОБОТА СТУДЕНТІВ – ПОЛІТОЛОГІЧНИЙ ПРАКТИКУМ

Політологічний практикум як нова навчальна технологія, орієнтований на єдність інформаційно-пізнавальних та адаптивно-розвиваючих методів. Він включає самостійну роботу студентів, пов'язану з проведенням досліджень на основі використання одного чи декількох наукових методів і отримання певної інформації, котра може використовуватися як з ґносеологічною, так і з практично-прикладною метою.

Основні завдання практикуму по аналізу політичних систем окремих країн

- Проаналізувати особливості політичної системи запропонованої викладачем країни.
- Охарактеризувати структуру політичної системи даної країни (зокрема, визначте характер державного устрою та форму державного правління), особливості парламентської і партійної системи даної країни.
- Зробити аналіз результатів останніх виборів, що мали місце тут.

- Визначте характер політичного режиму, що сформувався у цій країні.
- Підготуйте аналітичну довідку за результатами проведеного дослідження обсягом 8-10 сторінок.

Тематика практичних завдань

1. Політична система Австрії
2. Політична система арабської країни (за вибором студента)
3. Політична система африканської країни (за вибором студента)
4. Політична система Болгарії
5. Політична система Бразилії
6. Політична система Великобританії
7. Політична система Данії
8. Політична система Ізраїлю
9. Політична система Ірану
10. Політична система Іспанії
11. Політична система Італії
12. Політична система Канади
13. Політична система Кореї (за вибором студента – північної чи південної)
14. Політична система Куби
15. Політична система Німеччини
16. Політична система Норвегії
17. Політична система Польщі
18. Політична система Росії
19. Політична система Словаччини
20. Політична система Угорщини
21. Політична система Фінляндії
22. Політична система Франції
23. Політична система Чилі
24. Політична система Чехії
25. Політична система Японії

МЕТОДИ НАВЧАННЯ: лекції; семінарські заняття, індивідуальні дослідження, розв'язування задач або творчих завдань, робота в Інтернет; складання графічних схем тощо.

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ: поточне тестування; оцінка за навчальний проект; підсумковий письмовий тест або екзамен в усній формі.

Питання до модульного і підсумкового контролю

Змістовий модуль I. Теоретико-методологічні засади політології

1. Політика як соціальне явище.
2. Предмет, структура та парадигми політології.
3. Структура і функції політології.
4. Методологічні засади політології.
5. Передумови виникнення політології.

6. Етапи розвитку політології як науки.
7. Основні напрями сучасної зарубіжної політичної науки.
8. Особливості політичної науки України в ХХ-ХХІ ст.
9. Поняття влади як соціального феномена.
10. Поняття «політична система суспільства».
11. Основні елементи політичної системи.
12. Функції політичної системи
13. Типологія політичних систем.
14. Політична система сучасної України.
15. Походження і сутність держави.
16. Основні ознаки і функції держави.
17. Форми правління і форми територіального устрою.
18. Основні форми правління: їх сутність та специфіка різновидів.
19. Особливості основних форм територіального устрою: унітарна держава, федерація і конфедерація.
20. Державні інститути та органи. Класифікація органів державної влади.
21. Правова, соціальна держава: визначення, суть, основні ознаки.
22. Поняття «громадянське суспільство».
23. Сучасні концепції громадянського суспільства.

Змістовий модуль II. Політичний процес і функціонування політичних систем

1. Поняття політичного процесу. Політичні зміни як специфічний тип соціальних змін.
2. Зміст і структура політичного процесу. Форми політичної взаємодії.
3. Етапи політичного процесу.
4. Типологія політичних процесів.
5. Критерії класифікації політичних процесів.
6. Політична поведінка та її типи.
7. Політична соціалізація, її механізми й етапи.
8. Поняття політичного режиму: його сутність та основні компоненти.
9. Основні типи політичних режимів сучасності.
10. Суть політичних партій та їх роль у політичній системі суспільства.
11. Генезис політичних партій і партійних систем.
12. Кваліфікація партій і партійних систем.
13. Політичні партії в Україні.
14. Вибори та виборчі системи.
15. Поняття «громадська організація» і «громадський рух».
16. Види і форми громадських об'єднань.
17. Суб'єкти політичного процесу.
18. Поняття лідерства у сучасній політології.
19. Типи лідерства.
20. Поняття, типологія та механізм формування політичних еліт.
21. Політична свідомість суспільства, соціальних груп, особи.

22. Політична ідеологія: сутність та різновиди
 23. Категорія «політична культура суспільства».

Розподіл балів, що присвоюються студентам

Модуль I										Модуль II	Іспит	Загальна сума
Змістовий модуль I					Змістовий модуль II							
18 годин /												
1с	2с	3с	В	МК	4с	5с	6с	В	МК			
4	4	4	-3	30	4	4	4	-3	30	16 балів	60 балів	100 балів

Шкала оцінювання *

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	Відмінно	A	Відмінне виконання
82-89	Добре	B	Вище середнього рівня
75-81		C	Загалом хороша робота
67-74	Задовільно	D	Непогано
60-66		E	Виконання відповідає мінімальним критеріям
1-59	Незадовільно	FX	Необхідне перескладання

*Студент складає іспит, якщо оцінка 75 або більше балів, отримана ним за результатами поточного та модульного контролю, його не влаштовує. Ті студенти, що отримали менш 75 балів за результатами поточного та модульного контролю, здають екзамен обов'язково.

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Аляев Г.С. Политология: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – Полтава: АСМІ, 2007. – 280 с.
2. Арон Р. Демократия и тоталитаризм. – М., 1993.
3. Арон Р. Мир і війна між націями. – К.: Юніверс, 2000. – 686 с.
4. Бенетон Ф. Введение в политическую науку / Пер. с фр. – М.: Издательство „Весь мир”, 2002. – 368 с.
5. Бодуен Ж. Вступ до політології / (Пер. з фр. О.Марштуненко) – К.: Основи, 1995. – 174 с.
6. Вебер Макс. Покликання до політики // Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика / Пер. з нім. Олександр Погорілий. – К.: Основи, 1998. – С. 173-191.
7. Видрін Дмитро. Політика: історія, технологія, екзистенція. – К.: Либідь, 2001. – 432 с.
8. Власть: Очерки современной политической философии Запада / В.В.Мшвениерадзе, И.И.Кравченко, Е.В.Осипова и др. – М.: Наука, 1989. – 328 с.
9. Власть в жизни и наука о власти. Словарь-справочник / Под общ. ред. з.д.н. РФ, проф. В.Ф.Халипова – М.: Витязь, 2004 г. – 440 с.
10. Гаджиев К.С. Введение в политическую философию: Учебное пособие. – М.: „Логос”, 2004. – 336 с.
11. Гаджиев К.С. Политология. Учебник для высших учебных заведений. – М.: Университетская книга, Логос, 2006. – 488 с.
12. Громадянське суспільство в сучасній Україні: специфіка становлення, тенденції розвитку / За заг.ред. Ф.М.Рудича. – К.: Парламентське вид-во, 2006. – 412 с.
13. Демократія: Антологія / Упорядник О.Проценко. – К.: Смолоскип, 2005. – ХХУІІІ+1108 с.
14. Кирилюк Ф.М. Історія політології: Підручник для вищих навчальних закладів. – К.: Знання України, 2001. – 535 с.
15. Конституція України: Прийнята на 5-й сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. – К.: Просвіта, 1996. – 80 с.
16. Конституція України. Зі змінами внесеними рішенням Верховної ради „Про внесення змін та доповнень до Конституції” України від 8.12.2004. № ІУ-2222. К., 2004.
17. Короткий оксфордський політичний словник / Пер. з англ.; за ред. І.Макліна, А Макмілана. – К.: Вид-во “Основи”, 2005. – 789 с.
18. Мерриам Ч. Новые аспекты политики // Антология мировой политической мысли. – М., 1997.
19. Обушний М.І., Примуш М.В., Шведа Ю.Р. Партологія: Навчальний посібник / За ред. М.І.Обушного. – К.: Арістей, 2006. – 432 с.
20. Парсонс Вейн. Публічна політика. Вступ до теорії й практики аналізу політики: Пер. з англ. – К.: Вид-дім “Києво-Могилянська академія”, 2006. – 549 с.
21. Петренко В.В. Політична мова як засіб маніпулятивного впливу: Дис... канд. політ. наук: 23.00.02 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. — К., 2003. — 177 с.
22. Політична система сучасної України: Особливості становлення, тенденції розвитку. – Київ, 2002.
23. Політологія: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. О.В.Бабкіної, В.П.Горбатенка. – К. 2001.
24. Политология: Энциклопедический словарь: Общ.ред. і сост.: Ю.И.Аверьянов. – М.: 1993. – 431 с. (в пер.).
25. Політологія в Україні: стан та перспективи розвитку. Наукові доповіді та статті. К.: Вид-во Європейського ун-ту. 2000. – 252 с.
26. Політологія: історія та методологія. За заг.редакцією проф.Ф.М. Кирилюка. К. – “Здоров’я”. – К., 2000. – 632 с.
27. Политическая энциклопедия. В 2 т. (Т.1, Т.2). – М.: Мысль, 1999. Т. 1. – 750 с. Т. 2. – 701 с.

28. Політологічний енциклопедичний словник / В.Б. Авер'янов, І.В. Алексеєнко, С.С. Андреев та ін.; В.П. Горбатенко (упоряд.), Ю.С. Шемшученко та ін. – К., 2004. – 428 с.
29. Половко О.О. Особливості політичного тероризму в сучасному суспільстві: Дис... канд. політ. наук: 23.00.02 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. — К., 2005. — 189 с.
30. Потульницький В.А. Історія української політології: Концепції державності в українській зарубіжній історико-політичній науці. – К., 1992. – 232 с.
31. Потульницький В.А. Теорія української політології. Курс лекцій. – К., 1993. – 192 с.
32. Пугачев В.П., Соловьев А.И. Введение в политологию: Учебник для студентов вузов / В.П. Пугачев, А.И. Соловьев. – 4-е изд., перераб. и доп. – М.: Аспект Пресс, 2005. – 477 с.
33. Рудич Ф.М. Політологія. Курс лекцій. К., - 2000. – 200 с.
34. Рудич Ф.М. Політологія: Підручник. – 2-е вид., стереотип. – К.: Либідь, 2006. – 480 с.
35. Рябов С.Г. Політологічна теорія держави. - К., 1996.
36. Рябов С.Г. Політологія: словник понять і термінів. – 2-ге вид., переробл. і допов. – К.: Видавничий дім „КМ Академія”, 2001. – 256 с. – (Сер. „Книга НаУКМА”).
37. Сарторі Джовані. Порівняльна конституційна інженерія. Дослідження структур, мотивів і результатів. – К., 2001. - 224 с.
38. Скиба В., Горбатенко В., Туренко В. Вступ до політології. Екскурс в історію правничо-політичної думки. – К., 1998.
39. Сравнительная политика. Основные политическое системы современного мира / Под. общ.ред. В.С.Бакирова, Н.И.Сазонова. – Х.: ХНУ имени В.Н. Каразина, 2005. – 592 с.
40. Сучасна західна політологія. Короткий нарис історії й теорії: Конспект лекції /Упорядн. А.В.Місуно, В.В. Братаніч. – К., 1991.
41. Токвіль А. Про демократію в Америці. – К., 1999.
42. Українська політологія: витоки та еволюція: Навч.посібник / За ред. Ф.М. Кирилюк. – К., 1995.
43. Фарид Закария. Будущее свободы: нелиберальная демократия в США и за их пределами / Пер. с англ. под ред. В.Л. Иноземцева. – М.: Ладомир, 2004. – 383 с.
44. Філософія політики: Короткий енцикл. словник / Авт. – упоряд.: Андрущенко В.П. та ін. – К.: Знання України, 2002. – 670 с.
45. Халипов В.Ф. Кратология – наука о власти: Концепция / В.Ф. Халипов; Рос. Муниц. Академия. – М.: ЗАО „Издательство „Экономика”, 2002. – 367 с.
46. Чарльз Ф. Эндрейн. Сравнительный анализ политических систем. Эффективность осуществления политического курса и социальные преобразования. Пер. с англ. М.: Издательский дом «ИНФРА-М», Издательство «Весь Мир», 2000. – 320 с.
47. Шаповал В.Н. Зарубіжний парламентаризм. – К., 1993.
48. Шляхтун П.П. Політологія (теорія та історія політичної науки): Підручник. – К.: Либідь, 2002. – 576 с

ІНТЕРНЕТ ДЖЕРЕЛА

Інтернет-адреси державних установ:

- <http://www.president.gov.ua> - офіційне Інтернет - представництво Президента України;
- <http://www.portal.rada.gov.ua> – офіційний веб-сайт Верховної Ради України;
- <http://www.kmu.gov.ua/control> - Урядовий портал - єдиний веб портал органів виконавчої влади;
- <http://www.ccu.gov.ua> - Конституційний Суд України;
- <http://www.scourt.gov.ua> - Верховний Суд України: інформаційний сервер;
- <http://www.cvk.gov.ua> - Центральна Виборча Комісія України. Офіційний веб-сервер.

Інтернет-адреси провідних політичних партій:

- <http://www.kpu.net.ua> - Комуністична партія України;
- <http://www.lpu.org.ua> - Ліберальна партія України;

- <http://www.nru.org.ua> - Народний Рух України;
- <http://www.ndp.org.ua> - Народно-демократична партія України;
- <http://www.greenparty.ua> - Партія Зелених України;
- <http://www.partyofregions.org.ua> - Партія регіонів;
- <http://www.prp.org.ua> - Партія „Реформи і порядок”;
- <http://www.trud.org.ua> - Політична партія „Трудова Україна”;
- <http://www.yabluko.org.ua> - Політична партія „Яблуко”;
- <http://www.sdpuo.org.ua> - Соціал-демократична партія України (об’єднана);
- <http://spu.in.ua> - Соціалістична партія України;
- <http://www.rukh-unr.org> - Українська Народна партія (Український Народний Рух);
- <http://www.sobor.org.ua> - Українська Республіканська партія „Собор”.

Інтернет-адреси засобів масової інформації:

- <http://www.dt.ua> – сайт газети „Дзеркало тижня”;
- <http://uamedia.visti.net/uk> - сайт газети „Урядовий кур’єр”;
- <http://www.umoloda.kiev.ua> - сайт газети „Україна молода”;
- <http://www.facts.kiev.ua> – сайт газети „Факти”;
- <http://www.pravda.com.ua> - сайт Інтернет-видання „Українська правда”;
- <http://5tv.com.ua> - 5-тий телевізійний канал;
- <http://radio.org.ua> - „Громадське радіо”;
- <http://www.bbc.co.uk> - радіостанція ВВС;
- <http://www.radiosvoboda.org> - радіо „Свобода”;
- <http://tribuna.com.ua> – Інтернет-газета «Трибуна»

Інтернет-адреси наукових установ, дослідницьких центрів, електронних бібліотек

тощо:

- <http://www.nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека України ім. В.І Вернадського;
- <http://www.intellect.org.ua> - мережа аналітичних центрів України;
- <http://www.dif.org.ua/> - сайт фонду „Демократичні ініціативи”;
- <http://www.ucerps.org.ua/> - Український центр економічних і політичних досліджень

О. Разумкова;

- <http://www.sms.org.ua> - Центр „Соціальний моніторинг”;
- <http://www.freedomhouse.org.ua/> - сайт українського відділення міжнародної організації Freedom House („Дім Свободи”);
- <http://www.politstudies.ru/> - сайт російського журналу „Политические исследования”(„ПОЛИС”);
- <http://www.politdumka.kiev.ua> - політичне інтернет-видання Інституту посткомуністичного суспільства і журналу „Політична думка”;
- <http://uamedia.visti.net/1p/> - сайт українського соціально-гуманітарного журналу „Людина і політика”;
- <http://www.edu.ru> – федеральний портал «Российское образование»;
- <http://www.politik.org.ua> – сайт Українського центру політичного ме-неджменту;
- <http://www.rsuh.ru> – Российский гуманитарный университет.